

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2015

YEARBOOK

2015

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015
YEARBOOK

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Нина Даскаловска
проф. д-р Махмут Челик
доц. д-р Ранко Младеноски
м-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Луси Караниколова
проф. д-р Толе Белчев
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Марија Кусевска
доц. д-р Нина Даскаловска
доц. д-р Марија Кукубајска
доц. д-р Драгана Кузмановска
виш лектор м-р Снежана Кирова
м-р Весна Коцева

Главен уредник

доц. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
лектор м-р Биљана Петковска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“–Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph. D.
Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Mahmut Celik, Ph.D.
Docent Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M. A.

Editorial staff

Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Lusi Karanikolova, Ph. D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Marija Kusevska, Ph.D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Marija Kukubajska, Ph.D.
Docent Dragana Kuzmanovska, Ph.D.
Senior Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Docent Svetlana Jakimovska, Ph.D.

Editor in chief

Docent Eva Gjorgjievska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Lecturer Biljana Petkovska, M.A.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip
Faculty of philology
Krste Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

д-р Марија ЛЕОНТИЌ ПОТЕКЛЮ, АДАПТАЦИЈА И СЕМАНИКА НА ТУРСКИОТ СУФИКС -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija LEONTIC, Ph. D. ORIGIN, ADAPTATION AND SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) IN TURKISH AND MACEDONIAN LANGUAGE	11
Делфина ЈОВАНОВА НИКОЛЕНКО д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА СЕМАНИКАТА НА ЈАЗИКОТ ВО РУБРИКАТА „САКАМ ДА КАЖАМ“ ВО ДНЕВНИОТ ВЕСНИК „ВЕСТ“ Delfina JOVANOVA NIKOLENKO I Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD THE SEMANTICS OF THE LANGUAGE IN THE RUBRIC „SAKAM DA KAZAM“ IN THE DAILY NEWSPAPER „VEST“	21
д-р Јаготка СТРЕЗОВСКА д-р Билјана ИВАНОВСКА ЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТ КОН ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО СТРУЧНИОТ ЛЕКСИЧКИ ФОНД НА ЈАЗИКОТ д-р Jagotka STREZOVSKA, PhD д-р Biljana IVANOVSKA, PhD LINGUISTIC REVIEW TOWARDS FOREIGN AND LOANWORDS IN THE PROFESSIONAL LEXICAL LANGUAGE FOND.	29
м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА м-р Крсте ИЛИЕВ ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ Natalija POP ZARIEVA Krstel ILIEV THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG	39
м-р Македонка ДОДЕВСКА д-р Веселинка ЛАБРОСКА ПРЕГЛЕД НА ЛЕКСИКАТА НА ОВЧЕПОЛСКИОТ ДИЈАЛЕКТ И НА СЛОВЕНЕЧКОГОРИШКИОТ (ГОРИЧАНСКИ) ДИЈАЛЕКТ СПОРЕД ПОТЕКЛОТО Makedonka DODEVSKA, Mr. Veselinka LABROSKA, Ph. D. THE REVIEW OF THE LEXICAL VOCABULARY OF THE OVCHE POLE DIALECT AND SLOVENIAN GORISHKI – GORICHANSKI DIALECT	47

д-р Билјана ИВАНОВСКА д-р Марија КУСЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА м-р Татјана УЛАНСКА д-р Лилјана МИТКОВСКА Моника ЦЕНОВА Викторија КРСТЕВСКА ПРОЕКТОТ „УЛОГАТА НА ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ИНСТРУКЦИИ ЗА СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРИ УЧЕЊЕТО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК“ И НЕГОВО ПРЕТСТАВУВАЊЕ	53
д-р Марија КУСЕВСКА УЛОГАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО УБЛАЖУВАЧИ ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija Kusevska USE OF MODAL VERBS FOR MITIGATION IN ENGLISH AND MACEDONIAN	61
д-р Светлана ЈАКИМОВСКА МЕТОДИ НА ТЕРМИНОЛОШКАТА РАБОТА Svetlana JAKIMOVSKA, Ph. D. TERMINOLOGY METHODS	71
д-р Даринка МАРОЛОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА ПОВЕКЕЗНАЧНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК Darinka, MAROLOVA Dragana KUZMANOVSKA AMBIGUITY IN MACEDONIAN AND IN GERMAN LANGUAGE	81
Assist. Prof. Marija EMILIJА KUKUBAJSKA, PhD Tatjana Plievska, M.A. candidate A FABIAN SOCIETY, FRANKFURT SCHOOL: UTOPIA, DYSTOPIA, “REALITY”	91
Катерина, СТОЈАНОВСКА д-р Марија, КУСЕВСКА ПИЦИН И КРЕОЛСКИ ЈАЗИК Katerina, STOJANOVSKA Docent Marija, KUSEVSKA PhD. PIDGIN AND CREOLE LANGUAGE	103
м-р Марија КРСТЕВА м-р Драган ДОНЕВ ТЕМАТСКИТЕ ПРЕОКУПАЦИИ ВО „ДОЛГА ЦРНЕЧКА ПЕСНА“ НА РИЧАРД РАЈТ Marija Krsteva Dragan Donev THEMATIC PREOCCUPATIONS IN RICHARD WRIGHT’S „LONG BLACK SONG“	113

- д-р Ранко МЛАДЕНОСКИ
д-р Толе БЕЛЧЕВ
МАКЕДОНСКИ ПОЕМИ И ЕПОВИ ЗА НАЈСЛАВНИОТ МАКЕДОНСКИ КРАЛ
Ranko Mladenoski, Ph. D.
Tole Belcev, Ph. D.
MACEDONIAN POEMS AND EPICS ABOUT THE MOST FAMOUS
MACEDONIAN KING 119
- Пацка ТАСЕВА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
ЕСТЕТСКАТА ФУНКЦИЈА НА СИМБОЛОТ ВО „БЕЛИ МУГРИ“ ОД РАЦИН
Paska TASEVA
Tole BELCEV, Ph. D.
AESTHETIC FUNCTION OF SYMBOLS IN “WHITE DAWNS” BY RACIN..... 131
- д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА
ПОРТРЕТИРАЊЕ ПРЕКУ ДЕСКРИПЦИЈА
(За портретите на Францка и Лојзе во романот
„На пругорнината“ од Иван Цанкар)
Lusi Karanikolova – Cocorovska, PhD
PORTRAYAL THROUGH DESCRIPTION
(About the portrayals of Francka and Lojze in the novel
“Na prugorninata“ by Ivan Cankar) 141
- Сања СПАСКОВА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
НАРАТОРИТЕ И ФОКАЛИЗАТОРИТЕ ВО РОМАНОТ
„СМРТТА НА ДИЈАКОТ“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ
Sanja Spaskova
Tole Belcev, Ph. D.
NARRATORS AND FOCALIZERS IN THE NOVEL
‘THE DEATH OF THE NOVICE’ BY DRAGI MIHAJLOVSKI 151
- д-р Јованка ДЕНКОВА
ИЗМИСЛУВАЊЕ ИЛИ РЕАЛНОСТ НА ДЕТСКИОТ СВЕТ
Jovanka DENKOVA, Ph.D.
FANTASY OR REALITY OF THE CHILD’S WORLD 161
- д-р Ева ЃОРЃИЈЕВСКА
Canone inverso или за уметноста и бескрајот
(критички осврт на романот од Паоло Мауренсиг)
Eva GJORGJIEVSKA, PhD
Canone inverso or the art and the infinity
(Critical review on the novel of Paolo Maurenzig)..... 169
- Данче СТЕФАНОВСКА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
НАРАТОРИТЕ ВО „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Danche STEFANOVSKA
Tole BELCEV, Ph. D.
NARRATORS IN „THE DAUGHTER OF THE MATHEMATICIAN”
BY VENKO ANDONOVSKI 175

д-р Ева ЃОРЃИЕВСКА м-р Јована КАРНИКИЌ КАРЛО ГОЛДОНИ И РЕФОРМАТА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ТЕАТАР Eva GJORGJEVSKA, PhD Jovana KARANIKIKJ, MA CARLO GOLDONI AND THE REFORM OF ITALIAN THEATER	185
м-р Крсте ИЛИЕВ м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА ИСКУШЕНИЕТО И СПАСЕНИЕТО ВО СЕР ГАВЕЈН И ЗЕЛЕНИОТ ВИТЕЗ Krste ILIEV Natalija POP ZARIEVA TEMPTATION AND SALVATION IN SIR GAWAIN AND THE GREEN KNIGHT	191
м-р Милена РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА ЕДНО ДРАМСКО ЧИТАЊЕ НА БАЛКАНОТ ВО „СЛОВЕНСКИОТ КОВЧЕГ“ НИЗ БЕЛА, ЛИКОТ-НОМАД Milena RISTOVA-MIHAILOVSKA, MA DRAMA READING OF THE BALCAN PENINSULA IN ‘SLAV CASKET’ THROUGH BELA, THE NOMAD CHARACTER	197
Проф. д-р Луси КАРНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ДЕСКРИПТИВНИТЕ „СЛИКИ“ ВО РОМАНОТ „СЕЛИДБИ“ ОД МИЛОШ ЦРЊАНСКИ Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD DESCRIPTIVE “PICTURES“ IN THE NOVEL “SELIDBI“ BY MILOS CRNJANSKI	207
м-р Биљана ИВАНОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА м-р Снежана КИРОВА м-р Татјана УЛАНСКА ЗОШТО ДА СЕ УЧАТ СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ? Biljana Ivanova, M.A. Dragana Kuzmanovska PhD. Snezana Kirova M.A. Tatjana Ulanska M.A. WHY LEARNING FOREIGN LANGUAGES?	223
Магдалена БАТЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ЗА КОМПЛЕКСНОСТА НА ИЗУЧУВАЊЕ НОВИ ЗБОРОВИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Magdalena BATEVSKA Nina DASKALOVSKA ON THE COMPLEXITY OF LEARNING NEW WORDS IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION	229

Марија КУЛАКОВА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА МОДЕРНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Marija Kulakova Nina Daskalovska, Ph.D. INTEGRATING MODERN TECHNOLOGY INTO ENGLISH LANGUAGE TEACHING	239
м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКСИОЗНОСТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija, Todorova Vesna, Kocева FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY	253
д-р Виолета ДИМОВА д-р Махмут ЧЕЛИК Умит СУЛЕЈМАНИ ИСТРАЖУВАЧКИТЕ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ – ОСНОВЕН УСЛОВ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КОГНИТИВНАТА НАСТАВА ВО ПАРАЛЕЛНИТЕ СО ТУРСКИ НАСТАВЕН ЈАЗИК Violeta DIMOVA, Ph. D Mahmut CELIK, Ph. D Umit SULEIMANI RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES – MAIN CONDITION FOR COGNITIVE EDUCATION IN CLASSES WITH INSTRUCTION IN TURKISH LANGUAGE	259
Анжела НИКОЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Anzela NIKOLOVSKA INTEGRATION OF VOCABULARY INSTRUCTION INTO FOREIGN LANGUAGE TEACHING	265
д-р Билјана ИВАНОВСКА „BLENDED LEARNING“ КАКО МЕТОД ВО ИЗУЧУВАЊЕТО СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СТРУКА Biljana IVANOVSKA, Ph. D. BLENDED LEARNING“ AS A METHOD WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	273

д-р Светлана ЈАКИМОВСКА¹

МЕТОДИ НА ТЕРМИНОЛОШКАТА РАБОТА

Апстракт: Трудот има за цел да ги претстави основните методи на термилошката работа која цели кон создавање на прецизна терминологија. Затоа, прво се наведуваат разликите меѓу лексиколошките и термилошките методи, а потоа трудот се осврнува кон методите на термилошкото истражување. Притоа се разгледуваат методите кои се применуваат во пунктуалната, а потоа и во тематската, еднојазична и споредбена терминологија.

Клучни зборови: *метод, терминологија, термилошко истражување, пунктуална терминологија, тематска терминологија.*

Svetlana JAKIMOVSKA, Ph. D.²

TERMINOLOGY METHODS

Abstract: This paper aims to represent the basic methods of the terminology work that should result in precise terminology. First, the paper represents lexicology and terminology methods and then it analyzes the methods of the terminology research. An object of analysis are methods used in punctual and then in thematic, monolingual and comparative terminology.

Key words: *method, terminology, terminology research, punctual terminology, thematic terminology.*

Вовед

Создавањето прецизна терминологија, преку методолошката примена на постапки на анализа и проверка, е основната цел кон која се стремат сите организирани групи термилози. Потребите на овие групи се разновидни, а тоа значи дека и методите кои се применуваат во термилошката работа се разновидни. Сепак, анализата на основните методи укажува дека методите се главно засновани на исти принципи и дека применуваат исти критериуми за квалитет. Така, на пример, сите сериозни термилошки органи се согласни дека не треба да се потпираат на преведени текстови при востановување на двојазична терминологија.

Разлики меѓу лексиколошките и термилошките методи

Разликите во однос на методите на лексикологијата и термилологијата се должат и на различниот предмет на проучување. Додека лексикологијата ги проучува зборовите во нивната севкупност, термилологијата проучува само еден дел од нив односно термините кои се дел од стручните јазици.

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

² Goce Delcev University, Stip, Macedonia

Потоа, двете дисциплини различно пристапуваат кон нивниот предмет на проучување. Така, лексикологијата е описна, додека терминологијата е нормативна. Тоа значи дека и појавите како синонимијата, хомонимијата и неологијата различно се разгледуваат од страна на лексикологот и терминологот. За лексикологот синонимијата е знак за богатството на еден јазик, хомонимијата е нужно зло, а неологијата е природен и спонтан процес. За терминологот пак, синонимијата може да доведе до недоразбирање и таа мора да се одбегне. Од друга страна пак, хомонимијата не претставува никаква закана за комуникацијата затоа што контекстот е ограничен со стручниот домен или поддомен во кој се реализира комуникацијата. Неологијата, пак, е процес што се одвива во строго надгледувани услови.

Конечно лексиколошката постапка е семазиолошка и оди од називот кон поимот. Лексикологот тргнува од јазичната форма или од јазичниот знак со цел да го објасни неговото значење. Терминологот, пак, најчесто се прашува како или со кој назив е означен некој поим. Терминолошката постапка е ономазиолошка.

На крај, треба да се спомене дека разлики постојат и во однос на лексикографската и терминографската работа. Разликите се однесуваат на фактот што лексикографијата дозволува извесна слобода и разновидност при дефинирањето на поимите во речниците. Од друга страна, пак, и терминографијата како дел од терминологијата се стреми кон стандардизација на сите аспекти, па во таа смисла и на формата на дефиницијата. За разлика од лингвистичката дефиниција, чиј предмет е јазичниот знак, или онтолошката дефиниција, чиј предмет е реалноста, предмет на терминолошката дефиниција е поимот (концептот). Терминолошката дефиниција е дескриптивна и го опишува поимот во однос на соодветниот стручен домен, а не во однос на јазичниот систем. Формата на терминолошката дефиниција е определена со нормата ИСО/ДП 704. Според оваа норма дефиницијата:

- Не треба да го содржи дефинираниот поим;
- Треба да го опишува поимот и од интензивен и од екстензивен аспект³;
- Треба да ги опише и несуштинските, но особено суштинските карактеристики на поимот⁴;
- Треба да биде потполна и да не содржи непотребни или повеќе од потребно податоци;
- Треба да биде адаптирана на корисниците за кои е наменета.

³ Од интензивен аспект се разгледуваат сите карактеристики кои формираат концепт, одејќи од општото кон специфичното, додека од екстензивен аспект се набројуваат сите односи кои може да ги воспостави концептот, односно сите објекти на кои тој се однесува.

⁴ Суштински се оние карактеристики кои се неопходни при дефинирањето на одреден поим, додека несуштинските карактеристики не се неопходни за дефинирање на поимот. Така, на пример, демократијата се дефинира како политички режим кој се карактеризира со владеење на народот. Ова се суштински карактеристики на поимот демократија, додека институциите и општествените функции кои се остваруваат во нејзини рамки не се од суштинско значење за дефинирање на самиот поим.

Терминолошко истражување

Поимот *терминолошко истражување* не се однесува на терминолошката теорија, ниту на лингвистичките аспекти на терминологијата, туку на собирањето, обработката и распространувањето на терминолошките податоци.

Терминолошките податоци се собираат преку анализа на научни и стручни текстови, но и преку детално проучување на специјализирани лексикографски дела како речници, глосари итн.

Обработката на терминолошките податоци подразбира определување на поимите со помош на дефиниција или контекст. На тој начин се утврдува местото на поимот во одредено семантичко поле. Обработката на терминолошките податоци ги опфаќа исто така и различните постапки на проверка на термините и подготовка на нивно понатамошно распространување. Ако станува збор за споредбена терминологија, обработката подразбира и барање еквивалентни називи и поими.

Терминолошките податоци се распространуваат така што им се ставаат на располагање на корисниците или преку информатички средства или преку традиционални методи како вокабулари, листи, речници и сл.

Критериумите според кои се разграничува терминолошкото истражување се: начинот на обработка на податоците или пак јазикот на кој припаѓаат термините. Се разбира дека двата типа терминолошко истражување соодветствуваат на различните потреби на корисниците.

Според начинот на обработка на податоците разликуваме тематска и пунктуална терминологија, додека според јазикот разликуваме внатрешна и споредбена терминологија.

Методи на пунктуалната терминологија

„Пунктуалната терминологија има за цел да даде во најкус можен рок квалитетни одговори на специфични прашања, определени во времето и во просторот (Rondeau, 1984:65)“⁵.

Кај пунктуалната терминологија секогаш е присутен притисокот на времето, бидејќи времето меѓу формулацијата на прашањето и дадениот одговор мора да биде сведено на минимум. Оттука јасно се гледа дека често квалитетот му е подреден на времето и дека терминологот се соочува со неблагодарната дилема на кој од овие два фактора да му даде предност.

Освен тешкотиите поради паралелното присуство на овие два фактора, терминологот е соочен и со друг предизвик бидејќи корисникот на пунктуалната терминологија го сместува прашањето во свој сопствен микроконтекст и макроконтекст. Корисникот може да биде преведувач (двојазична пунктуална терминологија) и стручно лице, составувач на стручен текст (еднојазична пунктуална терминологија), професор по стручни јазици, терминолог итн.

За да одговори соодветно на предизвикот, терминологот мора да работи етапно. Кога станува збор за пунктуалната двојазична терминологија, работата се одвива во неколку етапи (Rondeau: 1984, 67):

⁵ *“La terminologie ponctuelle a pour but de fournir les réponses de qualité, dans les délais les plus brefs, à des questions spécifiques localisées dans le temps et dans l’espace”*

- Востановување на макроконтекстот или доменот и поддоменот;
- Востановување на микроконтекстот;
- Ако условите дозволуваат, консултирање на банка на податоци; во случај да се пронајде задоволителен одговор, праќање на информацијата до корисникот и крај на консултирањето; во спротивно:
- Попрецизно определување на поимот преку документалистичка анализа и консултирање експерти;
- Востановување значенски еквиваленти во јазикот-цел. Проверка на опсегот на поимот во специјализирани стручни документи;
- Востановување еквивалентни ниво на назив. Проверка во специјализираните двојазични дела. Во случај последните две етапи да не дадат задоволителни резултати на корисникот му се дава негативен одговор или се прибегнува кон неологија. Во спротивен случај, одговорот му се праќа на корисникот и со тоа се означува крајот на консултацијата.

Може да се забележи дека во секоја од овие етапи терминологот прибегнува кон различни извори со цел да дојде до задоволително решение.

Прво, тој консултира банка на податоци и често се случува тука да заврши неговата потрага по задоволително решение. Сепак, може да се случи банката на податоци да не даде доволно прецизна дефиниција или контекст, па терминологот да чувствува потреба да се консултира со стручно лице од соодветната област за да го определи поблиску значењето на поимот или за да увиди за каква употреба на поимот станува збор.

Извор на податоци за терминологот е и документалистиката, односно еднојазичните дела кои не се од лексикографска природа и општи и стручни еднојазични лексикографски дела. Првите најчесто се користат кога се бараат еквиваленти на ниво на назив и на поим во два јазика.

Кога станува збор за пунктуална споредбена терминологија, терминологот може да консултира и специјализирани еднојазични и повеќејазични речници. Најчесто станува збор за случаи кога терминологот го определил поимот, но не знае со кој назив се означува соодветниот поим. Се разбира дека еднојазичните речници имаат предност пред двојазичните. Дури се препорачува при употреба на двојазичен речник да се консултира и стручно лице од соодветната област бидејќи речникот може да не даде задоволителен одговор или може да понуди повеќе термини, на прв поглед синонимни.

Во двојазичната брза терминологија најчесто се користи семазиолошкиот метод. Таа се доближува на тој начин до работата на преведувачот: јазична форма во јазик А > поим означен со оваа форма > јазична форма во јазик Б што го означува овој поим.

Горенаведените етапи на термиолошкото истражување како и споменатите извори се користат при споредбената термиолошка работа. За разлика од неа, при внатрешното, еднојазичното термиолошко истражување, терминологот најчесто посегнува по проучување на еднојазичини, пишани, стручни документи или консултира стручни лица од таа област. Во овој случај ползата од термиолошките банки е помала затоа што тие предност им даваат на називите, а не на поимите.

Методи на тематската терминологија

Тематската терминологија има за цел да ги определи термините кои припаѓаат на одреден домен на активност, на дисциплина, техника, наука, уметност итн., во рамките на еден јазик, или, пак, во однос на два или повеќе јазици.

Во тематската терминологија се применуваат, главно, три постапки: ономазиолошката, семазиолошката и мешаната (семазиолошка и ономазиолошка).

Во терминологијата мошне актуелна е ономазиолошката метода чија употреба ја потенцира и таткото на современата терминологија – Вистер. При користењето на ономазиолошката постапка се оди од значењето кон формата. Употребата на оваа метода произлегува од карактерот на термиолошката работа која ја наметнува потребата да се именува дадениот поим.

Сепак, опсегот на оваа метода е ограничен, па во текот на термиолошката работа се користи и семазиолошката метода. Станува збор за постапка позајмена од лексикологијата со која најчесто се прави попис на називи од одреден домен. Преку оваа метода се проучуваат поимите кои ги означуваат и се класираат.

Во терминологијата најчесто се користи мешаната метода која подразбира последователна употреба на двете претходни.

Етапи на еднојазичната тематска термиолошка работа

Етапите на еднојазичната тематска термиолошка работа се разликуваат поради разновидноста на термиолошката дејност. Еднојазичната термиолошка работа главно се одвива во следниве етапи, иако тоа не значи дека термиолозите секогаш ги применуваат сите етапи, ниту пак дека го следат дадениот редослед:

1. Избор на стручниот домен - изборот не зависи од термиологот, туку од потребата на корисникот.
2. Прво определување на поддоменот – потребата да се ограничи доменот се наметнува поради обемот и сложеноста на работата при проучувањето на соодветниот домен, но и поради фактот што еден домен најчесто не содржи само група термини, туку повеќе групи сродни термини.
3. Консултација на стручни лица – потребата за консултирање на стручно лице се наметнува поради неговото добро познавање на соодветниот домен. Тој му помага на термиологот да го определи поддоменот и го советува при изборот на пишаните документи.
4. Собирање документација - за потребите на термиолошката работа се собира документација од лексикографски и нелексикографски карактер.
5. Шематски приказ на доменот – иако со втората етапа термиологот се ограничува во своето проучување на поддомен од соодветната област, сепак потребно е и да се даде еден општ шематски приказ на доменот кој му овозможува на термиологот да има увид во севкупноста на поимите од таа област.
6. Проширување на шематскиот приказ на одбраниот домен - оваа етапа произлегува од втората и петата етапа. Препорачливо е во оваа етапа да се консултираат стручни лица од полето на истражувањето, кои би

помогнале при проверка на добиените резултати, но и при насочување на понатамошната работа.

7. Востановување граници на термилошкото истражување според:

- бројот на поимите;
- бројот на сродните домени.

Бројот на термините најчесто е поголем од бројот на поимите, што обично се објаснува со појавата на синонимија, застапена во сите домени.

Бројот пак на сродните домени зависи од поставените цели. Терминологот може да го ограничи истражувањето на одреден домен или поддомен, да го дополни истражувањето и со проучување на сродно термилошко поле или пак и со проучување на периферно термилошко поле.

8. Собирање и класификација на термините - за кои ќе стане збор подоцна.
9. Проверка и класирање на паровите назив/поим – во оваа етапа се проверува содржината на називите и нивното место во соодветното семантичко поле. На тој начин може прецизно да се определи поимот и да се групираат синонимите, а подоцна и да се изостават непотребните синоними.
10. Презентација на термилошките податоци - термилошките податоци се презентираат во форма на фиши кои денес најчесто се во електронска форма и се дел од термилошките банки на податоци.

Споредбена тематска терминологија

Во рамките на еден јазик се разгледуваат проблемите на терминот како јазичен знак составен од назив и поим т.е. односите меѓу називот и поимот, како и сите отстапувања кои можат да настанат.

Сепак, термилошките истражувања најчесто опфаќаат два или повеќе јазици. Притоа, прво се анализира доменот или поддоменот во еден јазик, а потоа се споредуваат резултатите од одделните анализи. По завршувањето на овие анализи се пристапува кон разграничување и неолошко создавање.

Разграничувањето се врши на план на поимите и на термилошко ниво.

Кога станува збор за поимите се разгледува дали поимот од јазикот А соодветствува на поимот од јазикот Б.

Кога станува пак збор за термините се разгледува дали е ист односот меѓу називот и поимот кај терминот од јазикот А и соодветниот термин од јазикот Б.

Од овие анализи произлегуваат четири можности:

1. Постои апсолутно соодветство меѓу поимите и термините (один назив – поим). На пример: мак. судија; фр. juge.
2. Поимот не постои во семантичкото поле на едниот или на другиот јазик. На пример: поимот *основен суд* не постои во семантичкото поле на судскиот систем на Република Франција, бидејќи не постои судска институција со надлежности идентични на оние на основниот суд во Република Македонија. Од друга страна, пак, не постои еквивалент за називот на француската судска институција *le conseil des prud'hommes*, затоа што во македонскиот правен систем не постои институција со идентични надлежности.
3. Поимот постои во значенскиот систем на двата јазици, но не поседува соодветна ознака во еден од двата јазици. На пример, англискиот термин

Commonwealth е прифатен со идентичен назив и во францускиот јазик, а потоа е така пренесен *Комонвелт* и во македонскиот. Истото се однесува и на англискиот термин *common law*, кој е карактеристичен за англискиот правен систем. Потребата од негова употреба најмногу се чувствува во билигвалната Канада, па терминот како таков, во идентична форма е пренесен во францускиот јазик.

4. Односот назив-поим кај терминот од едниот јазик не е еднаков со истиот однос кај терминот од другиот јазик, бидејќи значењата и опсегот на поимите не се идентични. На пример, во францускиот јазик со терминот *Assemblée nationale* се означува само дел од парламентот додека во македонскиот јазик терминот *собрание* го означува парламентот во целина.

Во вториот случај најчесто се прибегнува кон неонимското создавање, а во завршната фаза се презентираат термилолошките податоци.

Мора да се напомене дека двата претходни модела претпоставуваат идеална ситуација, која најчесто не е остварлива, освен кога се работи за големи, пред сè јавни органи, кои одделуваат многу време и средства за термилолошки истражувања. Во практиката, термилологот е неретко ограничен со рокови или определена сума средства, па тој се снаоѓа, применувајќи ги најчесто двата модела и оној на пунктуалната и оној на тематската термилологија, или пак само некои нивни постапки.

Заклучок

Трудот *Методи на термилолошката работа* претставува продолжение односно дополние на трудот објавен во претходниот Зборник на Филолошкиот факултет со наслов *Термилологијата како наука и термилолошката работа*. Имено, станува збор за млада научна дисциплина чии поставки и методи сè уште не биле предмет на поширок интерес во македонската научна средина. Од друга страна, денес, во ерата на научна и техничка експанзија, во светот, па и кај нас, се чувствува напливот на огромен број нови термини кои би требале да бидат предмет на анализа на стручно лице термилолог, кој би го утврдил и нивното значење, но и соодветноста на нивната форма со системот на македонскиот стандарден јазик. Во таа смисла, овој труд се стреми да ги прикаже методите кои би требале да се применуваат во еден таков вид термилолошка работа.

Притоа, трудот прво ги разграничува лексиколошките од термилолошките методи, укажувајќи дека лексиколошката метода е семазиолошка, оди од називот кон поимот, за разлика од термилолошката метода која е ономазиолошка и оди од поимот кон називот. Иако во термилологијата не се користи исклучиво ономазиолошката метода, нејзината употреба доминира поради фактот што термилологот се соочува со референт, односно поим кој е нов и кој сè уште не поседува назив.

Методите на термилолошкото истражување се разграничуваат врз основа на два критериуми: начин на обработка на податоците и јазикот на кој се обработени податоците. Според првиот критериум разликуваме пунктуална и тематска термилологија, а според вториот, внатрешна и споредбена термилологија. Во трудот се разгледуваат пунктуалната и тематската термилологија, а аспектот

на употреба на еден или повеќе јазици се разгледува во рамките на овие два термилошки пристапи.

Јасно е дека клучен критериум за разграничување на пунктуалната и тематската терминологија е факторот време, односно пунктуалната терминологија е под поголем временски притисок за разлика од тематската терминологија. Ваквото временско ограничување наметнува определба на строго дефинирани етапи во кои ќе се одвива термилошкото истражување за да се добие термилошки производ со најдобар можен квалитет во рамките на временското ограничување. Во таа смисла, трудот дава детален приказ на етапите во кои ќе се одвива пунктуалната терминологија, со особен осврт на еднојазичната и на споредбената пунктуална терминологија.

Од друга страна, тематската терминологија не е временски обременета па таа овозможува истражувањето да се одвива во повеќе и подетални етапи, па резултатот на истражувањето ќе се одликува со поголем квалитет. Повторно трудот детално ги изложува етапите на тематската терминологија, со осврт на особеностите на еднојазичната и споредбената пунктуална терминологија.

Особеностите на термилошката работа и воопшто на термините се изложени во првиот *Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија* (1971) објавен од страна на МАНУ. Оттогаш, трудовите во кои се разгледува ова прашање изостануваат во македонската научна мисла. Во таа смисла, овој труд се стреми да ја надолжни таквата празнина, преку детален преглед на етапите на термилошкото истражување. На тој начин, грижата за мајчиниот јазик би се почувствувала и на полето на стручната терминологија.

Користена литература

1. Auger, Rousseau et coll. (1978). *Méthodologie de la recherche terminologique*. Office de la langue française- Québec.
2. *Билтен на Одборот за македонска научна и стручна терминологија*, бр.1. (1971). МАНУ- Скопје,
3. Blampain, Daniel. (2001). "Traduction, terminologie et formation", *Polifonia*. n. 4. Edições Colibri-Lisboa.
4. Boulanger, Jean-Claude. (1989). "L`évolution du concept de NEOLOGIE. De la linguistique aux industries de la langue, Terminologie diachronique." *Actes du colloque organisé à Bruxelles les 25 et 26 mars 1988*. Conseil international de la langue française - Paris.
5. Cabre, Maria Teresa. (1998). *La Terminologie*. Les Presses de l'Université d'Ottawa- Québec.
6. Depecker, Loïc (2002). *Entre signe et concept*. Presses Sorbonne Nouvelle-Paris.
7. Dubuc, Robert. (1978). *Manuel pratique de terminologie*. Conseil international de la langue française - Montreal, Paris.
8. Goudaec, Daniel. (1990). *Terminologie, Constitution des données*. AFNOR-Paris.
9. Goudaec, Daniel. (1997). *En bons termes*. La maison du dictionnaire - Paris.
10. Goudaec, Daniel. (2004). *Faire traduire*. La maison du dictionnaire - Paris.

11. Goudaec, Daniel. (2005). *Translation as a profession*. J.Benjamins Pub. Co., 2005.
12. Kocourek, Rostislav. (1982). *La langue française de la technique et de la science*. Oscar Brandstettler Verlag- Wiesbaden.
13. Kocourek, Rostislav. (2001). *Essai de linguistique française et anglaise. Mots et termes. Sens et textes*, Editions Peeters-Leuven.
14. Laerat, Pierre. (1991). “Terminologie, langue et discours juridiques. Sens et signification du langage du droit”. *Meta*. vol. 36, n° 1.
15. Laerat, Pierre. (1995) *Les langues spécialisées*. PUF- Paris.
16. Rondeau, Guy. (1984). *Introduction à la terminologie*. Gaëtan Morin Editeur - Québec.
17. Sager, Juan Carlos. (1984). *A Practical Course in Terminology Processing*. John Benjamins Publishing Company- Amsterdam.